PERISKOP
FORUM FOR KUNSTHISTORISK DEBAT

Periskop: Forum for kunsthistorisk debat

Nr. 35, 2026

“Omsorg”

Titel: “Omsorg som transformativ kuratorisk praksis. En samtale mellem Anne Kølbæk Iversen og Anne Thomasen”

Forfatter(e): Anne Kølbæk Iversen, Anne Thomasen

Sidetal: 130-141

Dato: 28.10.2026

DOI: 10.7146/periskop.v2026i35.172402

ANNE KØLBÆK IVERSEN OG ANNE THOMASEN

Omsorg som transformativ kuratorisk praksis

En samtale mellem Anne Kølbæk Iversen og Anne Thomasen

PROLOG

I efteråret 2025 påbegyndte vi en skriftlig udveksling i forlængelse af en række samtaler om omsorgens tilstedeværelse i kuratoriske praksisser. Det dialogiske format, som vi anvender her, er en metodisk tilgang, der tillader refleksion, forskydning og ambivalens. Vi ønskede at skabe plads til proces frem for konklusion, til relation frem for position. Vores stemmer flettes ikke sammen til én, men er bevaret i deres forskellighed i et forsøg på at gøre både ligheder og forskelle til bærende elementer i tekstens undersøgelse af omsorgens mangesidede natur og transformative potentiale.

Udvekslingen bunder i en fælles overbevisning om, at omsorg er et begreb, vi ikke kan forholde os til uden samtidig at udøve den. Udsagnet lyder enkelt, men rummer en dyb kompleksitet: For hvordan integrerer vi omsorg i kuratoriske og institutionelle processer bygget op omkring en repræsentationslogik, hvor der ofte indtænkes diversitet i udstillingsprogrammerne, men ikke nødvendigvis følges op med strukturelle og organisatoriske ændringer?[1] Og hvordan kan vi via den kuratoriske praksis skubbe til arbejdsformer og -processer, så de efterlader plads til menneskelige forskelle og sårbarhed?

Med udgangspunkt i to igangværende kuratoriske projekter reflekterer vi over vores erfaringer med radikale tilgængelighedspraksisser. Gennem dialogen præsenterer vi, hvad vi ser som projekternes potentiale for at generere nye erkendelser gennem relationelt engagement, der ikke alene muliggør en informeret udvikling, men også forankrer institutionel handling i konkrete, omsorgsbaserede samarbejdsformer og -processer. Et håb er, at omsorgen som affektiv modstand over for institutionelle strukturer kan åbne for nye praksisser, der angiver veje til varig institutionel forandring.

Anne Kølbæk Iversen: Jeg har set meget frem til denne udveksling, fordi det for mig bliver en anledning til at reflektere over min egen praksis som kurator og praksisforsker.[2] Mit nuværende forskningsprojekt har titlen *Crip Time: Art of Impairment, Withdrawal, and Impatience* og er huset på hhv. O – Overgaden – Institut for Samtidskunst på Christianshavn samt Kunsthistorie på Københavns Universitet. Projektet udfolder sig som en undersøgelse dels af kunstneriske artikulationer af kronisk sygdom, funktionsvariation og handicap, dels af kunstinstitutionens egne svækkelser i form af manglende

tilgængelighed, med kunsthallen O – Overgaden som case. Som del af projektet kuraterer jeg gruppeudstillingen *IN PROTEST AND IN CARE* (2026), der viser værker af 19 danske og internationale kunstnere, som på forskellig vis tematiserer kropslig og mental kompleksitet og sårbarhed. Nogle af værkerne tager afsæt i levet erfaring med kronisk sygdom, funktionsvariation eller handicap, mens andre sætter fokus på de strukturer, der skaber forskelle mellem det såkaldt "normative" og varierende, det syge og det sunde. Overordnet er udstillingen blevet til ud fra en opfattelse af, at kunstneriske udtryk kan bidrage til at udvide og forhandle vores forståelse af selve kategorierne sygdom, funktionsvariation og handicap, ligesom den udspringer af en bestræbelse på at tænke sårbarhed, omsorg og gensidig afhængighed som et vilkår.[3] Processen med at udforme udstillingen har samtidig været en anledning til at overveje, hvordan man implementerer tilgængelighed i udstillingspraksis. Og det er også gennem det løbende arbejde med at indkredse, hvordan man som kurator kan arbejde med tilgængelighed og omsorg, at vi er stødt på hinanden.

Anne Thomasen: Det er en særlig oplevelse, når vi møder andre praktiserende, der er optaget af samme spørgsmål, som vi selv har bevæget os ind i. Vores respektive praksisser har udfoldet sig sideløbende, formet af forskellige kontekster, og i denne udveksling mødes vores erfaringer. Gennem mit arbejde med Malmö Konstmuseum har jeg blandt andet haft fokus på udviklingen af nye kuratoriske tilgange relateret til museets igangværende transformation og kommende relokalisering fra Malmöhus til et tidligere kasino i Kungsparken i Malmø. Arbejdet har omfattet både kuratoriske, pædagogiske og organisatoriske aspekter, herunder udvikling af radikale udstillingsformater og udvekslinger med vores offentligheder, institutionelle kollektiver og netværk samt uendelige samtaler om institutionel tilgængelighed, inklusion og forandring, herunder anslaget til projektet *Through Our Dialogue (TOD)*.

Anne Kølbæk Iversen: Jeg synes, det er spændende, hvordan museets fysiske flytning til Kungsparken har været en anledning til at gentænke jeres institutionelle position – herunder arbejdet med inddragelse af forskellige grupper. Min egen vej ind i arbejdet med omsorg og tilgængelighed i kunstfeltet, som har en foreløbig kulmination med projektet på O – Overgaden, kommer i første omgang fra en interesse for at forstå, hvad kunst kan som henvendelse – både for den, som henvender sig, og for en modtager – og måske også særligt i situationer, hvor man befinder sig i en svækket og tilbagetrukket tilstand.[4] Når det er sagt, er jeg blevet tiltagende optaget af ikke at romantisere den marginaliserede eller tilbagetrukne position, sådan som det fx finder sted i betegnelsen "outsider art",[5] men i stedet insistere på at se enhver tilbagetrækning, isolation og svækkelse som del af større strukturer og infrastrukturer – noget, jeg ved, du også har arbejdet med.

Derfor tænkte jeg på, om du kan sige noget mere om, hvordan du arbejder med omsorg som del af din kuratoriske praksis med fokus på Malmö Konstmuseum?

Anne Thomasen: Måske kan jeg svare på dit spørgsmål gennem en dybere introduktion til *TOD*, som jeg, udledt af et større fokus på omsorg i min praksis, har taget initiativ til. *TOD* er et kollektivt udviklingsprojekt, som undersøger den institutionelle tilgængelighed og skaber grobund for, hvordan omsorg kan aktiveres i praksis. I 2023 formulerede jeg det første koncept til denne dialo-

giske udveksling i regi af mine erfaringer fra museet, som havde til formål at bringe flere stemmer ind i kunstinstitutionerne. Da vi et halvt år senere modtog den første finansiering, forstod jeg, at jeg havde opbygget projektet omkring nogle af de strukturer, som jeg ønskede at gøre op med.

Jeg blev blandt andet opmærksom på problematikken i fastetablerede roller og de hierarkier, som ofte følger med dem. Processen med at udvikle *TOD* har fået mig til at forstå betydningen af den læring, som vi gradvist erhverver os, og hvordan vores evne til at ændre på forhold, og på os selv, i forlængelse af denne er essentiel i vores praksis. Efter at have gentænkt projektet flere gange, primært i samarbejde med personer med levet erfaring, kom jeg i fællesskab med andre frem til det projekt, som vi i dag kalder *TOD*.

I projektet *TOD* skabes rum for en dialogbaseret proces for en gruppe unge kunstnere og kunstarbejdere, som alle lever med fysisk eller mental normbrydende funktionsvariation. Gennem deling af erfaringer samt kollektiv refleksion vil gruppen udvikle et tilgængelighedsværktøj rettet mod kunstinstitutioner, som har til formål at generere en mere nuanceret forståelse af, hvordan det er at have og leve med en funktionsvariation, og hvordan kunstinstitutionerne gennem omsorg kan imødekomme dette i både samarbejder og over for publikum. Værktøjet indskriver sig i en international bevægelse, der arbejder for at skabe større opmærksomhed omkring tilgængelighed både inden for og uden for kunstverdenen, i tråd med

[1] Julie Falk, *Stationary,* 2024.

initiativer som *Access Tool Kit for Art Workers* af Iaraith Ní Fheorais (2024) og *Accessibility in the Arts: A Promise and a Practice* af Carolyn Lazard (2019).

Ved at udvikle nye, kollaborative, pædagogiske tilgange kan kunstinstitutionerne skabe en større indsigt i, hvordan deres indhold, formidling og kommunikation kan udfordre generaliseringer, og dermed bidrage til at gøre kunstens rum mere tilgængelige og inkluderende. En central erkendelse i udviklingen af projektet *TOD* har været, at omsorg ikke er en universel størrelse, men at den må tilpasses den konkrete sammenhæng. Denne tanke knytter sig til en mere intim tilgang til tilgængelighed, der insisterer på værdien af relationelle, situationsbestemte former for nærvær.

Hvordan oplever du kompleksiteten i omsorgen gennem din praksis samt i relation til den udstilling, som du har skabt rammerne for?

Anne Kølbæk Iversen: Der er flere aspekter i det, du siger, jeg kan genkende, også selvom de institutioner, vi arbejder inden for, og projekternes sigte er forskellige. En af målsætningerne for mit forskningsprojekt har helt fra begyndelsen været at skabe en udstilling, som afspejler og diskuterer såvel de spørgsmål som den indsigt, jeg er kommet frem til i forskningen.

Mange spørgsmål har rejst sig undervejs i mit arbejde, til dels teoretisk og praktisk, herunder også spørgsmålet om omsorg. Jeg synes, det er inspirerende, hvordan du har ladet dit projekt, *TOD*, forme sig gennem en åben invitation og løbende dialog. For mig har det i sig selv været en udfordring at definere kriteriet for, hvilke kunstnerskaber og værker der skulle inddrages i den konkrete udstilling på O – Overgaden, når ønsket er at undersøge, hvordan kunst artikulerer og forhandler oplevelser og forståelser af funktionsvariation, sygdom og handicap. Er det vigtigst, om værket i sit indhold og sin form tematiserer og forhandler disse positioner, eller i stedet at lægge vægt på at sikre ordentlige vilkår, synlighed og en platform for kunstnere, der lever med funktionsvariation, sygdom eller handicap, uanset om de identificerer sig med disse kategorier eller ej, og uafhængigt af, om det er omdrejningspunktet for deres praksis? Den problematik berører også diskussionen af, om det at have en sygdom, en funktionsvariation eller et handicap er en identitet, man har, eller noget, man identificerer sig (eller ikke identificerer sig) som og med – en affinitet, sådan som fx "crip"-termen i høj grad er det (Kafer 2013; McRuer 2006). I sidste ende er jeg endt med en udstilling, som kombinerer disse kriterier og derfor har omsorg og sårbarhed som både gennemgående tematisk optik og kuratorisk princip.

Anne Thomasen: *Kan du uddybe, hvordan omsorgen manifesterer sig mere specifikt i dit tilgængelighedsarbejde?*

Anne Kølbæk Iversen: Som jeg ser det, bliver omsorgsbegrebet i udstillingsprocessen en treleddet størrelse, som dels omfatter en omsorg for de personer, der er del af et samarbejde, dels en omsorg i repræsentationen af værkerne, og dels en omsorg for at imødekomme et mangfoldigt publikum. Det afspejler, som jeg ser det, den overgang, omsorgsbegrebet har foretaget, fra at betegne kuratoren som en, der udviser omsorg for værker og samlinger, til en, der udviser omsorg for de personer, der er involveret i både produktionen og præsentationen af kunst, samt for processerne omkring det arbejde (Krasny & Perry 2023).

Omsorgen hænger, som jeg ser det, tæt sammen med idéen om tilgængelighed og med, hvordan man sikrer adgang og deltagelse for alle. Der ligger en omsorg i at se behovene og sætte sig ind i, hvordan man kan imødekomme dem, som sammenfattet i begrebet "access intimacy"[6]. Samtidig ligger der en omsorg i at være lyttende og imødekommende og ikke gå ud fra, at man allerede har svar og viden om den person, man står over for – en indsigt, som ligger til grund for professor i engelsk og forsker i kritiske handicapstudier Margaret Prices (2001) kritik af "accommodations", dvs. imødekommelse af specifikke, såkaldt 'særlige' behov. Som jeg ser det, er der en spænding mellem på den ene side at formulere og følge speci-

fikke retningslinjer for tilgængelighed og deltagelse, som fx tjeklister for fysisk adgang, kommunikation og formidling eller gennem udformningen af en *access/care rider* (alle sammen værktøjer, jeg mener er vigtige at have og anvende i institutioner) – og på den anden side at være åben over for de behov, der kan opstå undervejs i et samarbejde og i en proces, som ikke er defineret på forhånd eller passer ind i prædefinerede kategorier.[7] Det er min overbevisning, at alle har behov, men at nogles behov bliver mere automatisk imødekommet og så at sige er usynlige, mens andre skal kæmpe for at synliggøre, beskrive og få mødt deres behov. Det skaber en ulighed i forhold til, hvem der afkræves transparens og "disclosure", og hvem der kan få lov at forblive usynlige og private omkring deres behov og dermed "passere" i et stadig grundlæggende ableistisk samfund.[8] Det kræver derfor både finføling, lydhørhed, fleksibilitet og resiliens at finde frem til måder at indrette samarbejder på, der tager højde for forskellige behov, uden samtidig at reducere den enkelte til fx en diagnose.

Anne Thomasen: Jeg genkender din erfaring med omsorgens relation til både værk, kunstner og offentlighed samt kompleksiteten i de dynamikker, som strømmer på tværs. For mig tager omsorgen i kuratorrollen ofte form som et modererende led mellem kunstinstitutionen og dens omverden. Kuratoren befinder sig i et krydsfelt, hvor sensibilitet skal balanceres, og hvor åbenhed og forståelse er afgørende kvaliteter. Kuratorens arbejde er derfor ikke blot konceptuelt, men i høj grad også relationelt. Omsorgen eksisterer ofte som en form for usynligt arbejde gennem en vedvarende opmærksomhed på det følelsesmæssige rum, der opstår i vores samarbejder og interageren med offentligheden. Kuratoren *kan* være med til at skabe et fundament, der understøtter og muliggør, snarere end ensretter og begrænser. For mig findes omsorgen blandt andet i at skabe rammer, hvor institutionelle forhold og menneskelige behov kan sameksistere, og hvor der er plads til usikkerhed, dialog og proces.

Anne Kølbæk Iversen: *Kan du sige lidt mere om kuratorens – og din – rolle som den, der medierer mellem de forskellige sfærer, der mødes i kunstrummet? Hvordan er det kommet til udtryk i dit konkrete projekt?*

Anne Thomasen: Rigtig gerne, for jeg synes, det er vigtigt, at kuratoren betragter sig selv i lyset af de skæve magtforhold, der ofte eksisterer mellem kunstinstitution og offentlighed. Gennem vores kuratoriske arbejde former vi forestillinger om betydning via fravalg, tilvalg og tilgange, da de narrativer og diskurser, vi vælger at løfte frem i en institutionel kontekst, og ikke mindst den måde, vi gør det på, er med til at skabe forståelser af verden. Derfor ser jeg det som en central del af den kuratoriske omsorg at styrke institutionernes integritet over for offentligheden samt at udfolde institutionernes demokratiske potentiale som steder, hvor viden skabes kollektivt, situationsspecifikt og er i konstant forandring.

Jeg forstår den kritik, der ofte rettes mod kunstinstitutionerne, når det gælder deres reproducerende epistemologiske strukturer og ekskluderende magthierarkier (Bourdieu 1993; Ahmed 2004). Samtidig oplever jeg også det pres, som mange i institutionelle rammer arbejder under. Der findes et reelt paradoks i arbejdet med at være åben og foranderlig og samtidig have behov for nogle etablerede rammer, som man kan støtte sig op ad, særligt i en tid, hvor de neoliberale krav til institutionerne om besøgstal og konkurrenceevne vokser, mens budgetterne bliver mindre. Men det er ofte gennem arbejdet med at finde metoder og formater, som fungerer inden for en konkret organisatorisk og økonomisk kontekst, at de ensrettende og begrænsende strukturer opstår.

Omsorgen i projektet *TOD* udspringer af et ansvar for at opbygge erfaring gennem dialog, udvikle andre praksisformer og arbejde for radikal forandring inden for den institutionelle tilgængelighed. Den er en insisteren på at skabe nye tilgange, som yder modstand over for de institutionelle strukturer på vegne af de mange usynlige kroppe i vores samfund, som den amerikanske kunstner og forfatter Johanna Hedva (2022) beskriver i "Sick Woman Theory". Og her er kuratorens evne til at finde og

[2] Anna Walther, *The Buff,* 2024

[3] Anna Walther, *The Buff,* 2024

forme nye måder at praktisere på essentiel i dannelsen af nye kulturer, som rummer en balance mellem det organiske og statiske, og hvor mennesket altid er i centrum. *TOD* har for mig været den mest radikale måde at skabe transformativ omsorg i min praksis.

Anne Kølbæk Iversen: Jeg er meget enig i det, du siger. Det er måske en vigtig tilføjelse, at når jeg taler om tilgængelighed og adgang, så handler det ikke kun om at agere og navigere på andres vegne, men i høj grad også på egne vegne. Price har udtrykt det meget rammende, at adgang er noget, vi giver hinanden. Den hollandske filosof Annemarie Mol (2006) formulerer noget lignende i sin analyse af en omsorgens (eller plejens) logik (*logic of care* på engelsk), når hun skriver, at vi for ofte forudsætter, at såvel afsender som modtager er raske (13). Ifølge Mol er det vigtigt ikke at antage et blik eller en position, der står uden for et omsorgsbegreb, men anerkende, at man også selv har behov for omsorg – enten i form af selvomsorg eller i form af omtanke og hensyn fra andre – og derfor indtænke det i sine arbejdsprocesser.

Anne Thomasen: *Det lykkes mig sjældent at opretholde selvomsorgen i praksis. Men selvomsorgen handler ikke kun om os selv – der er et større billede?*

Anne Kølbæk Iversen: I min optik handler det om at bevæge sig væk fra projektarbejdets logik, der fokuserer på, hvad der skal leveres, hen mod et fokus på, hvordan vi arbejder mere hensigtsmæssigt. Det kan også indebære at skære noget fra. Personligt ligger der for mig også en fortsat øvelse i at acceptere, at jeg selv er sårbar og har behov, som jeg må tage højde for i mit daglige arbejde, eftersom jeg lever med en autoimmun, kronisk sygdom og et høretab, som gør mig handicappet i visse sammenhænge. Jeg forhandler dog samtidig på andres vegne ved at sætte mine erfaringer i spil i tilpasningen af de måder, vi som institution arbejder på. I forlængelse af det har det været spændende at udfordre mig selv i forbindelse med kurateringen af *IN PROTEST AND IN CARE* ved også at forestille mig, at der i nogle tilfælde måske ikke kommer til at være et værk at præsentere – at der kan gives plads til processer, som ikke nødvendigvis munder ud i et objekt, der kan betragtes og opleves af et publikum.

Omsorg bliver en måde at udvise ansvar på, både over for sig selv og andre, i en proces ved at udvikle sin evne til at lytte og respondere i situationen, inspireret af filosoffen Donna Haraways (2016) begreb om "response-ability". Helt konkret kan jeg se vigtigheden i at skabe bredere fundamenter for forskellige dele af arbejdet, så det ikke står og falder med den enkelte person, men at institutionens krop kan tage over, når den individuelle krop bryder sammen.

Anne Thomasen: Jeg sætter stor pris på, at du bringer aspekterne omkring selvomsorgen ind i vores samtale, da den fortsat er en tabubelagt størrelse. Mine refleksioner over omsorgen startede gennem oplevelsen af manglende omsorg. At udøve omsorg i en kollektiv kontekst har været afgørende i mit kuratoriske arbejde, især i projektet *TOD*, men idéen om at have omsorgsarbejdet tilknyttet enkelte personer er ofte ikke bæredygtig og kan føre til spændinger gennem manglende gennemsigtighed, udfordrende hierarkier. Jeg lever også selv med en autoimmun sygdom og i kølvandet på stress, som har bragt angsten ind i mit liv. Omsorgen skal, trods at der er en institutionel forankring, omfatte alle.

For at opnå dette har jeg formuleret en kollektiv *care rider*, da jeg ønsker at undersøge, om det er muligt at praktisere omsorg ud fra et fælles udgangspunkt. Formålet er at adressere omsorgen kollektivt og skabe et fælles sprog, som kan understøtte den interne kommunikation og arbejdsproces. Den gensidige indsigt i og forståelse for hinandens arbejde og behov, tror jeg, er nøglen til, at omsorgen kan eksistere, og derfor har alle i en given kontekst en grad af ansvar for at sætte sig ind i de andres situation og bidrage til, at der bliver etableret et omsorgsfuldt arbejdsmiljø.

Idéen om en kollektiv *care rider* er ikke tænkt som en erstatning for individuelle *access riders*, men snarere som et redskab til at samle og synliggøre personlige behov i en fælles ramme. Ved sammen at identificere og forholde sig til både muligheder og udfordringer er ønsket at generere en kultur præget af indbyrdes empati og solidaritet, selv i større, institutionelt regi.

Anne Kølbæk Iversen: Det lyder som et virkelig vigtigt værktøj. Jeg har selv arbejdet med *care* og *access riders* i mit arbejde og er rigtig glad for, at BKF (Billedkunstnernes Forbund) nu har stillet skabeloner til rådighed for kunstnere og institutioner. Det understreger vigtigheden af disse dokumenter som et redskab i processen med at forventningsafstemme, hvad de forskellige aktører i et samarbejde hver især bidrager med, og hvilke dele af processen der evt. kan være udfordrende. Det kan handle om lavpraktiske ting som foretrukne mødeformer eller -tidspunkter, behov for hjælp til at skrive ansøgninger eller assistance ved installering, men også indebære ønsker til særlig sprogbrug om værker. Det er endnu et vigtigt skridt i retning af at opbygge et sprog for, hvordan vi taler om indretningen af arbejdet – herunder også det kunstneriske – sådan som feministisk marxistisk teori og institutionskritiske praksisser også historisk har gjort opmærksom på (Bailer 2024; Schmidt 2023). Det indebærer bl.a. en redefinering og udvidelse af værkbegrebet og kunstnerrollen i en anerkendelse af, at kunstneriske processer oftest sker i samarbejde med og i kontekst af udstillende institutioner.

Anne Thomasen: Det er en interessant tanke med redefineringen af både værkbegrebet og kunstnerrollen i regi af kunstinstitutionen. Det får mig til at tænke på, hvad der konkret skal til for at realisere de forandringer, som ICOM's nylige redefinering af museets samfundsmæssige rolle lægger op til.[9] Jeg er overbevist om, at vores kunstinstitutioner *kan* udvikle sig til at blive centrale steder, der aktivt understøtter samfundsmæssige omstillinger, da kunstens rum har et særligt potentiale til at forme nye måder at forstå og være i verden på, på trods af vores forskellige menneskelige udgangspunkter. Men denne form for kuratorisk og institutionel praksis kræver i mine øjne en aktivering af performative metoder, der fremmer levede erfaringer og omfavner tvetydighed i kontekster, hvor kunst ikke kun er et objekt for betragtning, men en åbning for dialog, genforhandling og fælles læring. Som den græske socialantropolog Athena Athanasiou (2022) skriver: "In other words, it is about defending, imagining, and performing not only what already exists but also what is yet to come, what is to be reclaimed from existing civic practice and institutions, and what is to be instituted anew" (120).

EPILOG

Vi ser en voksende erkendelse af nødvendigheden af at åbne kunstens rum for flere mennesker – både som medskabere og som publikum – og spørgsmålet om tilgængelighed fylder stadig mere. Mange nationale og internationale tilgængelighedsprojekter demonstrerer en stor forståelse for at indtænke omsorgen i de forskellige aspekter af kuratoriske processer, som vi også har reflekteret over i denne udveksling. I både Malmø og København, hvor vi arbejder, er der flere aktuelle eksempler på, hvordan såvel kunsthaller som museer arbejder med deltagelse og tilgængelig formidling af forskellig art,[10] ligesom der også er et tiltagende fokus på tilgængelighed i kunstneres arbejdsforhold, som bl.a. BKF's støtte til assistenttimer og *care rider*-initiativ samt det støttede atelierfællesskab Studio KOAS i Malmø er eksempler på.[11]

Hvis diversitet og tilgængelighed skal integreres etisk, hvis det skal udvikle sig til bæredygtige måder at arbejde på, må det indtænkes i alt fra budgetter, kommunikation og formidlingsformater til samarbejder, processer og organisering. Det forudsætter, at arbejdet foretages gradvist, i fællesskab og forgrener sig på tværs af institutionens afdelinger. Det kan ikke blot være en sidste tilføjelse, når alt andet er gjort.

Hvis vi kan efterlade jer med en afsluttende tanke om, hvor vi ser omsorgens tilstedeværelse tydeligst i kuratoriske praksisser, så bliver det, at:

Omsorgen kan mærkes, når vi sikrer, at den ikke forbliver i enkelte projekter, men skaber mulighed for, at den kan slå rod i og forandre alle vores arbejdsformer og -processer. Først når omsorgspraksisser deles, oversættes og gentænkes i forskellige sammenhænge, kan de udvikle sig til en fælles orientering, der kan understøtte en mere vedvarende institutionel transformation samt nye måder at tænke og tale om, hvad kunst er, og hvilke potentialer den rummer.

Vores samtale er startet her, en samtale blandt mange. Men vi håber, at den kan bidrage til den videre udvikling...

Kollektiv Care Rider

En kollektiv care rider er et redskab, der kan anvendes på tværs af forskellige sammenhænge til at skabe fælles refleksion om omsorg og udvikle et fælles sprog for åben kommunikation. Den danner et udgangspunkt for samtaler om, hvordan vi skaber tilgængelighed og plads til hinanden, giver rum til forskellige stemmer, tager vare på hinanden og udvikler mere omsorgsfulde og bevidste samarbejder.

Care rideren er ikke et fast dokument, men et levende arbejdsredskab, som kan tages op igen gennem hele projektforløbet. På den måde kan gruppen løbende forholde sig til ændrede behov, håndtere nye udfordringer og identificere, hvor der er behov for yderligere støtte eller justeringer.

Formålet med en kollektiv care rider er ikke at erstatte individuelle access- eller care ridere, men at skabe en samlet forståelse af de behov og forudsætninger, som hver deltager bringer ind i samarbejdet. Når gruppen i fællesskab anerkender både mulighederne og udfordringerne i den kollektive proces, styrkes den gensidige forståelse, gennemsigtigheden og det fælles ansvar.

En kollektiv bevidsthed om, at alle involverede i et projekt, har et ansvar for at kommunikere og handle med omsorg, skaber et mere helhedsorienteret samarbejde. Det fremmer empati, styrker solidariteten og giver bedre forudsætninger for at generere inkluderende og bæredygtige arbejdsprocesser.

Projektgruppe

- Hvem indgår i projektgruppen, og hvilke roller har de?
- Hvilke ansvarsområder har vi hver især? Er rollerne faste, eller kan de udvikle sig og overlappe undervejs?
- Hvilke kompetencer, erfaringer og ressourcer bringer vi hver især ind i samarbejdet?
- Hvilken samarbejdskultur ønsker vi at skabe? Hvordan understøtter vi nysgerrighed, gensidig læring, tillid og fælles refleksion?
- Hvordan prioriterer vi tid til at lære hinanden at kende – både som gruppe og én-til-én?

Planlægning

- Hvilke individuelle behov, ressourcer og begrænsninger skal vi tage højde for? (Fx tilgængelighedsbehov, arbejdskapacitet, andre projekter eller omsorgsforpligtelser.)
- Hvordan foretrækker vi at mødes? (Fysisk, digitalt eller en kombination.)
- Hvordan ønsker vi at kommunikere? (Fælles eller individuelt, hvilke platforme bruger vi, og hvornår kan vi kontaktes?)
- Hvordan tilrettelægger vi projektets tidsplan, så den tager højde for gruppens forskellige behov og arbejdsvilkår?
- Hvordan fordeler vi ejerskab, ansvar og kreditering?
- Hvordan beslutter vi projektets fælles mål og forventninger?
- Hvem har ansvar for projektet eller udstillingen efter lanceringen eller åbningen?

- Hvis projektet efterlader værker, produkter eller andre outputs, hvem har ansvar for dem, og hvem kan træffe beslutninger om deres fremtidige brug?

Rum

- Er alle rum fysisk, mentalt og sensorisk tilgængelige for hele projektgruppen?
- Har nogen i gruppen behov for at besøge eller blive introduceret til arbejds- eller udstillingsrummene på forhånd?
- Hvilke synlige eller usynlige magtstrukturer præger de rum, vi arbejder i? (Fx forholdet mellem værter og gæster eller institutionelle rammer.)
- Hvordan kan vi skabe mere ligeværdige rammer? Kan vi dele ansvar, skifte roller eller ændre måden, vi bruger rummene på?

Budget og honorar

- Er projektet non-profit eller kommercielt?
- Er budgettet gennemsigtigt og tilgængeligt for alle i projektgruppen?
- Hvordan dækkes udgifter til tilgængelighed og individuelle tilgængelighedsbehov?
- Hvornår udbetales honorarer, og er betalingsvilkårene tydelige for alle?

Opsætning, udstilling og arrangementer

- Hvem har mulighed for at deltage i installering, åbning og øvrige arrangementer, og er der forhold, der begrænser deltagelse?
- Er der adgang til et hvilerum under installering og arrangementer?
- Er der mad, snacks eller drikke til rådighed for alle?
- Er alle informeret om fotografering og filmoptagelse, og er samtykke indhentet?
- Har alle i projektgruppen mulighed for at invitere familie, venner eller andre nære relationer til åbninger og arrangementer?

Transport

- Har nogen behov for støtte til transport?
- Hvordan organiseres transporten?
- Hvordan dækkes udgifter til transporten?

Formidling og kommunikation

- Hvordan ønsker hver deltager at blive omtalt og krediteret i formidling og kommunikation?
- Hvordan ønsker vi at kommunikere om projektet?
- Hvordan forholder vi os til presse, interviews og offentlig kommunikation?

Evaluering

- Hvem deltager i evalueringen?
- Hvordan gennemfører vi evalueringen, så alle har mulighed for at bidrage?
- Hvem har adgang til evalueringen, og hvordan bruges den i det videre arbejde?

LITTERATUR:

Adams, Rachel, Benjamin Reiss og David Serlin, red. 2015. *Keywords for Disability Studies*. New York: NYU Press. http://www.jstor.org/stable/j.ctt15nmhws.

Ahmed, Sarah. 2004. *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Athanasiou, Athena. 2022. "Performing the Institution 'As If it Were Possible". I "Instituting, space-making, refusal, and organizing in the arts and beyond", red. Gigi Argyropoulou in cooperation with Olga Schubert and Kostas Tzimoulis, 120. Berlin: Archive Books.

Bailer, Sascia. 2024. *Caring Infrastructures.* Bielefeld: transcript Verlag.

Bourdieu, Pierre. 1993. *The Field of Cultural Production*. Cambridge: Polity Press.

Haraway, Donna J. 2016. *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene*. Durham, NC: Duke University Press. https://doi.org/10.2307/j.ctv11cw25q.

Hedva, Johanna. 2022. "Sick Woman Theory". Topical Cream. https://topicalcream.org/features/sick-woman-theory/.

Hobart, Hi'ilei Julia Kawehipuaakahaopulani og Tamara Kneese. 2020. "Radical Care. Survival Strategies for Uncertain Times." *Social Text* 38 (1): 1-16. https://doi.org/10.1215/01642472-7971067.

Jensen, Anna Mølmer. 2026. "Hvordan bliver museer for alle?". Videnscenter om handicap. https://videnomhandicap.dk/nyhed/hvordan-bliver-museer-for-alle-ny-undersoegelse-giver-10-anbefalinger-til-styrket-deltagelse-af-gaester-med-handicap/

Kafer, Alison. 2013. *Feminist, Queer, Crip*. Bloomington: Indiana University Press. http://www.jstor.org/stable/j.ctt16gz79x.

Kerschbaum, Stephanie L., Laura T. Eisenman og James M. Jones. 2017. "Introduction: Disability, Disclosure, and Diversity." I *Negotiating Disability: Disclosure and Higher Education*, red. Stephanie L. Kerschbaum, Laura T. Eisenman og James M. Jones, 1-2. Michigan: University of Michigan Press. http://www.jstor.org/stable/10.3998/mpub.9426902.4.

Krasny, Elke, Sophie Lingg, Lena Fritsch, Birgit Bosold og Vera Hofmann, red. 2021. *Radicalizing Care. Feminist and Queer Activism in Curating.* Berlin: Sternberg Press.

Krasny, Elke og Lara Perry, red. 2023. *Curating with Care*. Oxfordshire: Routledge. https://doi-org.ep.fjernadgang.kb.dk/10.4324/9781003204923.

Lazard, Carolyn. 2019. *Accessibility in the Arts: A Promise and a Practice*. https://promiseandpractice.art.

Lopez, Lucy. 2024. "Instituting with Care – How Might Art Institutions Care *Well*?". Ph.d-afhandling. Birmingham School of Art & Eastside Projects, Birmingham City University. https://www.open-access.bcu.ac.uk/15316/1/Lucy%20Lopez%20PhD%20Thesis%20published_Final%20version_Submitted%20Oct%202023_Final%20Award%20Jan%202024.pdf.

Mingus, Mia. 2011. "Access Intimacy: The Missing Link". *Leaving Evidence*, 5. maj. https://leavingevidence.wordpress.com/2011/05/05/access-intimacy-the-missing-link/.

McRuer, R. 2006. *Crip Theory: Cultural Signs of Queerness and Disability*. New York: New York University Press. https://doi-org.ep.fjernadgang.kb.dk/10.18574/nyu/9780814759868.001.0001.

Mol, Annemarie. 2006. *The Logic of Care.* Oxfordshire: Routledge.

Ní Fheorais, Iaraith. 2024. *Access Tool Kit for Art Workers*. https://www.accesstoolkit.art.

Price, Margaret. 2024. *Crip Spacetime. Access, Failure, and Accountability in Academic Life.* Durham, NC: Duke University Press.

Price, Margaret. 2021. "Time Harms: Disabled Faculty Navigating the Accommodations Loop". *South Atlantic Quarterly* 120 (2): 257-277. https://doi.org/10.1215/00382876-8915966.

Scherr, Marion. 2022. *The Invention of 'Outsider Art'. Experiencing Practices of Othering in Contemporary Art Worlds in the UK*. Bielefeld: transcript Verlag.

Schmidt, Cecilie Ullerup. 2023. *Produktionsæstetik. En feministisk arbejdskritik mellem kunst og liv.* København: Laboratoriet for æstetik og økologi.

Siebers, Tobin. 2008. "Disability as Masquerade." I *Disability Theory*. Michigan: University of Michigan Press.

Vergès, Françoise. 2024. *A Programme of Absolute Disorder. Decolonizing the Museum*. London: Pluto Press.

NOTER

1. Denne skelnen mellem omsorg som tematik på den ene side og omsorgsfulde infrastrukturer på den anden ligger i forlængelse af en feministisk arbejds- og omsorgskritik, som den er blevet aktualiseret inden for kuratorisk og kunstkritisk tænkning i de senere år. Se fx Krasny et al. (2021) og Bailer (2024). I en dansk sammenhæng har Cecilie Ullerup Smidts udgivelse *Produktionsæstetik* givet anledning til lignende diskussioner af vilkårene for produktion og reproduktion med en opfordring til at fokusere på mulighedsbetingelserne for produktionen af kunstværker.

2. Forskningsprojektet *Crip Time: Art of Impairment, Withdrawal, and Impatience* er støttet af Ny Carlsbergfondet. Projektet løber fra april 2024 til marts 2027. Se også: https://overgaden.org/da/collaborations-and-research/research-project-crip-time-art-of-impairment-withdrawal-and-impatience.
3. Jeg bruger her betegnelserne "funktionsvariation" (*impairment*) og "handicap" (*disability*) som overlappende og beslægtede betegnelser, selvom der er en lille forskydning mellem et primært fokus på den individuelle krops funktionsevne og de variationer, der er på tværs af en gruppe, og så de udfordringer, der kan opstå i mødet med barrierer i omgivelserne. Med valget af "funktionsvariation" i stedet for "-nedsættelse" understreges det, at forskellige kroppe og sind kan variere fra en given norm, i stedet for at fokusere på, at der er tale om en manglende eller nedsat evne. Når kronisk sygdom også tages med på linje med funktionsvariation og handicap, er det ud fra en opfattelse af, at også visse sygdomme indeholder elementer af isolation og marginalisering pga. den svækkelse, sygdommen medfører.
4. Selv har jeg været optaget og inspireret af fx Frida Kahlos selvportrætter, der giver adgang til at leve sig ind i fysisk svækkelse, barnløshed og hjertesorg, eller Derek Jarmans både litterære og filmiske værker, der poetisk undersøger og formidler tabet af synet pga. HIV-relateret sygdom.
5. Jf. den franske kunstner og samler Jean Dubuffets term 'art brut', først introduceret i 1948 til at betegne kunst udført af personer med psykisk sygdom og senere overtaget som en betegnelse for kunst produceret af personer uden tilknytning til den konventionelle kunstverden. Se fx Marion Scherr, *The Invention of 'Outsider Art'* (2022).
6. "Access intimacy is that elusive, hard to describe feeling when someone else "gets" your access needs. The kind of eerie comfort that your disabled self feels with someone on a purely access level. Sometimes it can happen with complete strangers, disabled or not, or sometimes it can be built over years." Mia Mingus, "Access Intimacy: The Missing Link", *Leaving Evidence*, https://leavingevidence.wordpress.com/2011/05/05/access-intimacy-the-missing-link/ (sidst tilgået 23. september 2025).
7. Jeg har været inspireret af både Fiona Murphy – en australsk tilgængelighedskonsulent – og de engelske og australske kunstråd for kunstnere med handicap, som er langt fremme i formuleringen af konkrete tilgængelighedsværktøjer. Se fx: https://www.fimurphywriter.com/accessibility-consulting og https://aarts.net.au/arts-resources/.
8. For diskussioner af "disability disclosure" og idéen om "passing", se fx Price (2024), Kerschbaum, Eisenman & Jones (2017, 1-12), McRuer (2006) og Siebers (2008).
9. Den 24. august 2022, inden for rammerne af den 26. ICOM-generalkonference afholdt i Prag, godkendte ICOM's ekstraordinære generalforsamling en ny museumsdefinition. Afstemningen er kulminationen på en 18 måneder lang deltagelsesproces, som har involveret hundredvis af museumsfagfolk fra 126 nationale komitéer fra hele verden. Den nye tekst lyder: "A museum is a not-for-profit, permanent institution in the service of society that researches, collects, conserves, interprets and exhibits tangible and intangible heritage. Open to the public, accessible and inclusive, museums foster diversity and sustainability. They operate and communicate ethically, professionally and with the participation of communities, offering varied experiences for education, enjoyment, reflection and knowledge sharing."
10. Af mere aktuelle eksempler kan nævnes Copenhagen Contemporarys samarbejde med Project Art Works i 2024-25, Statens Museum for Kunsts nye samlingsophængning med fokus på tilgængelighed og udstillingerne *Sorry, this Space is Reserved* på Nikolaj Kunsthal og udstillingen *Mythologies* af Bharti Kher på Thorvaldsens Museum, der har haft formidling på hhv. tegnsprog og i form af taktile modeller af de udstillede skulpturer for at imødekomme personer med sensoriske funktionsvariationer. Se: https://www.magasinetmuseum.dk/thorvaldsens-museum-synstolker/. BKF (Billedkunstnernes Forbund) har udformet skabeloner til en *access* og *care rider*, som kunstnere og institutioner kan anvende i samarbejder, og der er netop udkommet en rapport med konkrete eksempler på, hvordan man kan indtænke tilgængelighed i udstillingsproduktion, udformet af Videnscenter om handicap i samarbejde med ODM (organisationen Danske Museer). I Malmø har Malmö Konsthall åbnet det støttede atelierfællesskab Studio KOAS og produceret udstillingen *Speaking Volumes* (2025), hvor en gruppe kunstnere kunne præsentere deres praksisser frigjort fra de stereotyper, som kan følge med deres normbrydende funktioner. Skånes Dansteater har i en årrække skabt programmer, der har trodset den repræsenterende tilgang, ved at forankre diversiteten i alle aspekter af deres organisation.
11. BKF's tilgængelighedsdokumenter kan findes her: https://bkf.dk/om-bkf/det-arbejder-vi-for/ligestilling-og-mangfoldighed-i-kunstlivet/bkfs-tilgaengelighedsdokumenter/; rapporten fra Videnscenter om handicap ligger tilgængelig online: Anna Mølmer Jensen, *Hvordan bliver museer for alle?*, Videnscenter om handicap, februar 2026, https://videnomhandicap.dk/nyhed/hvordan-bliver-museer-for-alle-ny-undersoegelse-giver-10-anbefalinger-til-styrket-deltagelse-af-gaester-med-handicap/.